

22/10/2013 01:57

Bảo tồn bền vững, phát triển vững chắc cho di sản Huế

Di sản Huế với những giá trị độc đáo không nơi nào có được

Thừa Thiên Huế nằm ở giữa miền Trung Việt Nam, vùng đất xưa kia từng là địa bàn giao tiếp của những cộng đồng dân cư mang nhiều sắc thái văn hoá khác nhau,

văn hoá phương Đông và các nền văn hoá của cư dân bản địa cùng cư trú và cùng phát triển, tạo nên một “tài nguyên văn hoá” hết sức dồi dào, có sắc thái riêng biệt của một vùng văn hóa, Thuận hóa - Phú Xuân - Huế, góp phần làm phong phú kho tàng văn hoá Việt Nam.

(Ảnh: internet)

Huế là cố đô duy nhất ở Việt Nam còn bảo lưu được khá nguyên vẹn tổng thể kiến trúc nghệ thuật cung đình, với hệ thống thành quách, cung điện, miếu đường, đền đài, lăng tẩm, chùa chiền... Cùng với các di sản hữu hình trên còn có các di sản văn hoá tinh thần của Huế như sinh hoạt cung đình, lễ hội cung đình, âm nhạc và múa cung đình cùng các ngành nghề thủ công truyền thống vốn được hình thành và phát triển trong quá trình xây dựng kinh đô. Có thể nói rằng, Di sản văn hóa Huế là những kiệt tác nghệ thuật do bàn tay khối óc của các thế hệ tiền nhân hun đúc tạo thành.

Cho đến nay, Thừa Thiên Huế cũng là địa phương duy nhất được vinh dự đang bảo tồn và phát huy giá trị 2 di sản quý báu của nhân loại: quần thể di tích cố đô Huế (được UNESCO công nhận là Di sản Văn hóa Thế giới năm 1993) và Nhã nhạc - Âm nhạc Cung đình Việt Nam (được UNESCO công nhận là Di sản Văn hóa phi vật thể đại diện của Nhân loại năm 2003).

Thành tựu trong bảo tồn di sản Huế giai đoạn 1993 - 2009

Trải qua năm tháng cùng với nhân dân cả nước đương đầu với hai cuộc chiến tranh tàn khốc và thiên nhiên khắc nghiệt, gần 2/3 số công trình của quần thể di tích Huế đã trở thành phế tích. Số còn tồn tại cũng ở trong tình trạng bị hư hại, xuống cấp nghiêm trọng. Hơn 45.000m² mái lợp bị thấm dột, khung chịu lực của hơn 60% hạng mục công trình không còn giữ được vai trò liên kết; 10.000m tường của Kinh thành và la thành đang bị lở và lún nghiêng; 15 km trong tổng số 42km đường trong các di tích không sử dụng được; 30 trên 46 chiếc cầu bị hỏng mố, lở vòm. 20 trên 40 hồ trong các di tích bị lấp cạn; 8.000 m kê các

hồ bị lở sập làm cho việc cấp thoát nước bị tắc nghẽn; 60 khu vườn bị hoang phế, cảnh quan nhiều khu vực bị xâm hại...

Với những nỗ lực lớn lao, chính quyền và nhân dân Thừa Thiên Huế đã ra sức khắc phục hậu quả chiến tranh, cứu vãn cấp thiết hệ thống di tích đang bị hủy hoại nghiêm trọng; đồng thời thành lập các tổ chức chuyên môn để tiến hành quản lý, bảo vệ, tu bổ và phát huy giá trị di sản văn hoá cổ đô Huế.

Trên tinh thần đó, năm 1982, Công ty Di tích Lịch sử và Văn hóa Huế đã được thành lập. Đây là đơn vị độc lập, quản lý một cách toàn diện quần thể di tích cổ đô Huế. Mười năm sau, Công ty đổi thành Trung tâm Bảo tồn Di tích Cổ đô Huế - là đơn vị sự nghiệp trực thuộc UBND tỉnh. Từ đây, vai trò của Trung tâm Bảo tồn di tích Cổ đô Huế đã chuyển sang một trang mới. Với mô hình tổ chức mới, có chức năng nhiệm vụ hết sức rõ ràng, cơ chế hoạt động phù hợp, thông thoáng đã thúc đẩy đơn vị phát triển và trở thành một đơn vị hàng đầu của cả nước trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa, góp phần quan trọng cho sự phát triển kinh tế - xã hội của Thừa Thiên Huế.

Ngay sau khi quần thể di tích Huế được công nhận là di sản Thế giới, UBND tỉnh đã chỉ đạo Trung tâm Bảo tồn Di tích Cổ đô Huế xây dựng dự án quy hoạch bảo tồn và phát huy giá trị di tích cổ đô Huế giai đoạn 1996-2010 và đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt trong Quyết định 105/TTg ngày 12/2/1996, trong đó nhấn mạnh ba mục tiêu chính của dự án là bảo tồn giá trị di sản văn hóa vật chất, giá trị di sản văn hóa tinh thần và giá trị di sản văn hóa môi trường cảnh quan đô thị và thiên nhiên.

Theo chủ trương đó, cùng với các chương trình mục tiêu của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, tỉnh Thừa Thiên Huế đã đầu tư hàng trăm tỷ đồng cho công cuộc trùng tu di sản và nghiên cứu khoa học đem lại những thành quả đáng khích lệ, được UNESCO đánh giá là sự cố gắng vượt bậc của chính quyền sở tại. Nhiều công trình di tích có giá trị tiêu biểu đã được bảo tồn trùng tu và tôn tạo như: Ngọ Môn, Điện Thái Hòa, Hiển Lâm Các, cụm di tích Thế Miếu, cung Diên Thọ, Duyệt Thị Đường, cung Trường Sanh, hệ thống Trường lang (Đại Nội), Minh Lâu, Điện Sùng Ân, Hữu Tùng Tự, Bi đình (lăng Minh Mạng), Điện Hòa Khiêm, Minh Khiêm Đường, Ôn Khiêm Điện, (lăng Tự Đức), Thiên Định Cung, (lăng Khải Định), chùa Thiên Mụ, hạ tầng khu vực cung An Định, phục hồi nội thất cung An Định, các cổng Kinh Thành... đã góp phần chỉnh trang đô thị, làm nổi bật những giá trị văn hoá lịch sử của cổ đô Huế.

Bên cạnh đó, loại hình nghệ thuật biểu diễn đặc sắc Nhã nhạc Cung đình Huế, hay những lễ hội truyền thống và cung đình từ chỗ bị lãng quên mai một, cũng đã được quan tâm nghiên cứu phục hồi. Trung tâm đã triển khai đồng thời những dự án nghiên cứu phục dựng hàng chục bài bản Nhã nhạc, Múa, Tuồng Cung đình, chương trình nghiên cứu khoa học về các bộ sưu tập cổ vật, trưng bày hiện vật; tổ chức nghiên cứu, biên soạn, xây dựng kịch bản nhiều lễ hội cung đình, tổ chức thành công các Lễ tế Nam Giao, Lễ tế Đàn Xã Tắc, Huyền thoại sông Hương... góp phần thành công trong các kỳ Festival 2006, 2008, tạo dấu ấn sâu đậm trong lòng bạn bè quốc tế và trong nước.

Trong nhiều năm qua, từ khi quần thể di tích Huế được ghi danh vào danh sách di sản Thế giới, với những nỗ lực không ngừng của đơn vị, cùng với sự quan tâm của Chính phủ, các bộ ngành Trung ương và nhân dân trong cả nước, với sự chia sẻ kịp thời của cộng đồng quốc tế, di sản Huế từ "tình trạng cứu nguy khẩn cấp" đã chuyển sang giai đoạn "phát triển bền vững" (theo đánh giá của nhóm công tác Huế-UNESCO năm 1997). Liên tục từ năm 2004 đến nay, Ủy ban Di sản Thế giới của UNESCO đều có thông điệp ca ngợi những thành tựu xuất sắc trên phương diện trùng tu di tích, bảo tồn di sản của Huế và nhấn

mạnh: Huế là một trong số ít địa danh trên thế giới có cả di sản vật thể và phi vật thể được UNESCO công nhận giá trị toàn cầu. UNESCO đã xem Huế là một ví dụ điển hình trong việc bảo tồn phát huy giá trị cả di sản vật thể và phi vật thể.

Trung tâm cũng chú ý đến công tác giao lưu và hợp tác quốc tế nhằm thu hút sự quan tâm và tài trợ của cộng đồng quốc tế đối với di sản Huế. Thực hiện đường lối đối ngoại của Đảng và Nhà nước trong xu thế hội nhập và phát triển, Trung tâm đã chủ động đẩy mạnh quan hệ hợp tác - đối ngoại với trên 20 tổ chức quốc tế và phi chính phủ; thông qua đó tiếp nhận được sự ủng hộ giúp đỡ nhiều mặt về tài chính, phương tiện kỹ thuật, tri thức khoa học (trị giá khoảng gần 6 triệu đô la Mỹ).

Công tác tuyên truyền giới thiệu, quảng bá di sản văn hoá Huế được chú trọng thông qua các hoạt động gặp gỡ giới thiệu với cộng đồng về di sản, công tác tình nguyện của lực lượng thanh niên của Trung tâm, các hoạt động văn hóa nghệ thuật và trưng bày triển lãm trong các sự kiện, các dịp lễ quan trọng của tỉnh và đất nước.

Các thành tựu trên đã góp phần nâng cao mức sống của người dân ở Cố đô Huế, kích thích các hoạt động du lịch phát triển làm cho du lịch trở thành một ngành kinh tế mũi nhọn của tỉnh Thừa Thiên Huế mà minh chứng cụ thể nhất là Di tích Huế từ chỗ chỉ đón hơn 200.000 lượt khách năm 1993 với doanh thu 4 tỷ đồng đến nay số lượng khách đã tăng lên gần 2 triệu lượt người, với doanh thu gần 80 tỷ đồng.

Nguồn thu từ phát huy giá trị di tích hàng năm ngày càng tăng (lượng khách và nguồn thu từ vé tham quan và dịch vụ tăng bình quân từ 10-15%), chứng tỏ sức hút của di sản Huế đối với cộng đồng trong và ngoài nước. Chính nguồn thu ổn định này đã góp phần thiết thực cho công tác quản lý và bảo tồn, trùng tu, tôn tạo khu di sản Huế trong giai đoạn vừa qua.

Mặc dù còn không ít khó khăn và thách thức, công cuộc bảo tồn và phát huy bền vững di sản cố đô Huế đang có nhiều cơ hội và điều kiện thuận lợi. Kết luận số 48-KL/TW ngày 25/5/2009 của Bộ Chính trị về xây dựng, phát triển tỉnh Thừa Thiên Huế và đô thị Huế đến năm 2020 đã xác định “phục hồi, tôn tạo bảo vệ, phát huy di sản cố đô Huế là trách nhiệm của Đảng bộ, chính quyền, nhân dân Thừa Thiên Huế và cả nước”. Chương trình trùng tu tôn tạo di tích cố đô Huế được Chính phủ xác định thuộc danh mục các chương trình, dự án ưu tiên nghiên cứu đầu tư giai đoạn từ nay đến 2010, tầm nhìn đến 2020 của tỉnh Thừa Thiên Huế. Bên cạnh đó, công cuộc bảo tồn, trùng tu di tích Huế nhận được sự quan tâm và đánh giá cao của UNESCO và của giới chuyên môn quốc tế...

Công cuộc bảo tồn và phát huy giá trị Di sản văn hoá cố đô Huế mà Trung tâm Bảo tồn di tích Cố đô Huế đang thực góp phần gìn giữ và làm phong phú thêm kho tàng văn hoá của dân tộc và cả của nhân loại. Vì vậy công cuộc bảo tồn và phát huy giá trị di tích Cố đô Huế phải quán triệt sâu sắc quan điểm của Đảng ta về giữ gìn bản sắc văn hoá dân tộc, đồng thời còn phải tuân thủ một cách tự giác các công ước quốc tế về bảo tồn di sản văn hoá nhân loại mà Chính phủ ta đã công nhận.

Với việc quan tâm đúng đắn đến việc bảo tồn và phát huy các giá trị và nhận thức được mối quan hệ tổng hòa giữa di sản vật chất và di sản tinh thần cùng với cảnh quan thiên nhiên và môi trường sinh thái như hiện nay trong sự phát triển kinh tế - xã hội và đặc biệt là nâng cao giá trị du lịch văn hóa một tầm cao mới, Di sản Cố đô Huế đã, đang và sẽ tiếp tục có được một sức sống mới, một sự phát triển bền vững, có một sự cuốn hút và quan tâm đặc biệt của cộng đồng địa phương và quốc tế.

TS. Phùng Phú - Giám đốc Trung tâm Bảo tồn Di tích Cố đô Huế / Tạp chí Tổ chức Nhà nước Số 9/2009